

ETHOS (ETYKA MIEJSCA)

Grecki termin oznaczający m.in. porządek, ład, ale także charakter ludzi oraz miejsc. W tym ostatnim znaczeniu *ethos* pokrewny jest *genius loci*.

Idea *ethosu* jest o tyle użyteczna, że pozwala mówić o etyce miejsca, przyczyniając się – na równi z estetyką i antropologią filozoficzną – do filozoficznego ujęcia kategorii miejsca. Koncepcja *ethosu* zasadza się na przekonaniu, że miejsca posiadają swój charakter, swoją tożsamość, która z jednej strony jest nieustannie wytwarzana w interakcji z ich użytkownikami, z drugiej zaś – z perspektywy owych użytkowników – jest czymś zastanym, gotowym. Jako taka powinna zostać właściwie odczytana i potraktowana jako czynnik, który należy uwzględnić w działaniu. *Ethos* zatem ściśle wiąże się z etyką miejsca pojętą zarówno jako refleksja teoretyczna nad istotą działania etycznego (projektowania, zarządzania, postępowania), jak i samo działanie.

Ethos to zatem kategoria, która może być przydatna w refleksji nad praktycznymi aspektami relacji ludzi do miejsc, w których się znajdują. Koncepcja *ethosu* pozwala, między innymi, wprowadzić kryterium ich oceny (zgodność z charakterem miejsca), zaś przestrzeganie charakteru miejsca uznać za dyrektywę w działaniach wszelkiego rodzaju.

Biorąc pod uwagę, że stawką są działania człowieka w krajobrazie, idea *ethosu* (etyki miejsca) wiąże się z przekonaniem, że ideałem jest nie tyle nieingerowanie w krajobraz, ile ingerowanie odpowiedzialne, wyrastające z przeświadczenia, że krajobraz jest sferą odznaczającą się określonymi cechami, które wynikają z działań człowieka i/lub przyrody na przestrzeni dziejów i które jako takie godne są szacunku.

Ideę etyki miejsca można z jednej strony łączyć z koncepcją hermeneutyczną, wedle której krajobraz jest niczym tekst, który należy zinterpretować (przy czym nie każde odczytanie jest tak samo uprawnione), z drugiej zaś – z koncepcją dostrzegającą w krajobrazach sprawczość, z którą człowiek powinien się pogodzić. Tak czy inaczej, dochodzi do głosu przekonanie, że krajobraz to sfera, której nie sposób w pełni podporządkować ludzkim działaniom, jak również sfera, na którą nie można nakładać dowolnych znaczeń. Idea *ethosu* i etyki miejsca prowadzi zatem do uznania, że najlepszą formą relacji między człowiekiem i krajobrazem (środowiskiem), najlepszym sposobem ingerowania weń jest rodzaj dialogu, w którym człowiek nie rezygnuje ze swoich interesów, ale zarazem nie próbuje ich zrealizować bez względu na krajobraz, w którym zamierza to uczynić.

Literatura:

Drenthen, Mike. „Reading Ourselves Through the Land: Landscape, Hermeneutics and Ethics of Place”. W: *Placing Nature on the Borders of Religion, Philosophy and Ethics*, red. Forrest Clingerman, Mark Dixon, 123-138. London: Ashgate 2011.

Salwa, Mateusz. *Estetyka ogrodu. Między sztuką a ekologią*. Łódź: Przypis, 2016.

Seel, Martin. „Aesthetics of Nature and Ethics”. W: *Encyclopedia of Aesthetics*, red. Michael Kelly, t. 3, 341-343. New York: Oxford University Press, 1998.

Smith, Mick. *An Ethics of Place. Radical Ecology, Postmodernity, and Social Theory*. Albany: SUNY Press, 2001.

Tyburski, Włodzimierz. *Dyscypliny humanistyczne a ekologia*. Toruń: Wydawnictwo UMK, 2013.

